

Uvod u CBAM

13. maj 2025.

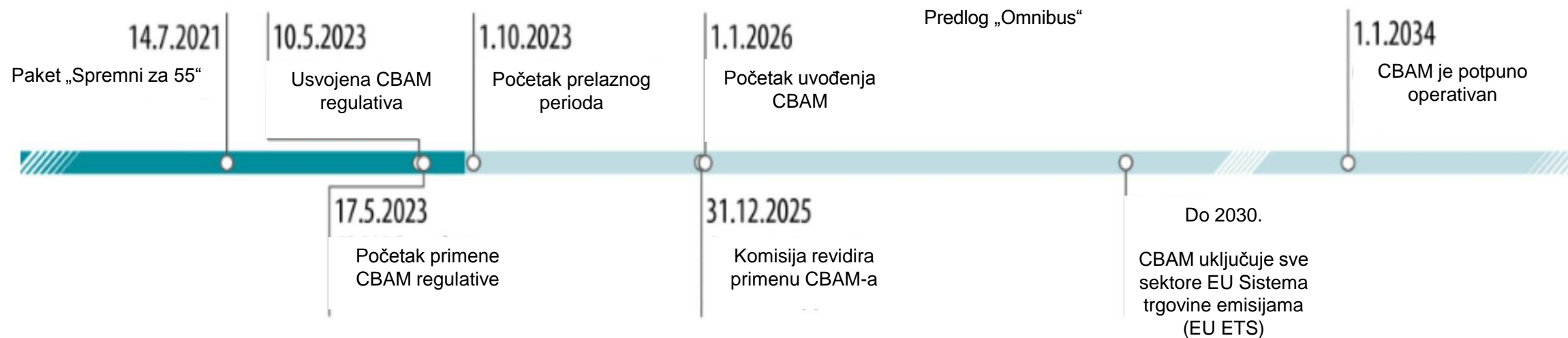
Kreirala Milena Popović Martinelli, lider za regionalnu politiku, CSEE

European Bank
for Reconstruction and Development

CBAM (Mehanizam prekograničnog prilagođavanje cene ugljenika) je ključni element za ispunjavanje ciljeva EU u pogledu klimatske neutralnosti.

Vremenski okvir implementacije CBAM-a

- Evropska komisija će sprovoditi javne konsultacije o potencijalnom uključivanju dodatnih sektora u CBAM od 1. januara 2026. => ne čini se verovatnim
- Predlog Omnibusa: odgađanje plaćanja iz 2026. na 2027. godinu i

Izjednačavanje uslova: CBAM - obračun obaveze i prilagođavanje za efektivno plaćene emisije ugljenika

European Bank
for Reconstruction and Development

U prvoj fazi....

CEMENT

GVOŽĐE I ČELIK

ALUMINIJUM

ĐUBRIVO

STRUJA

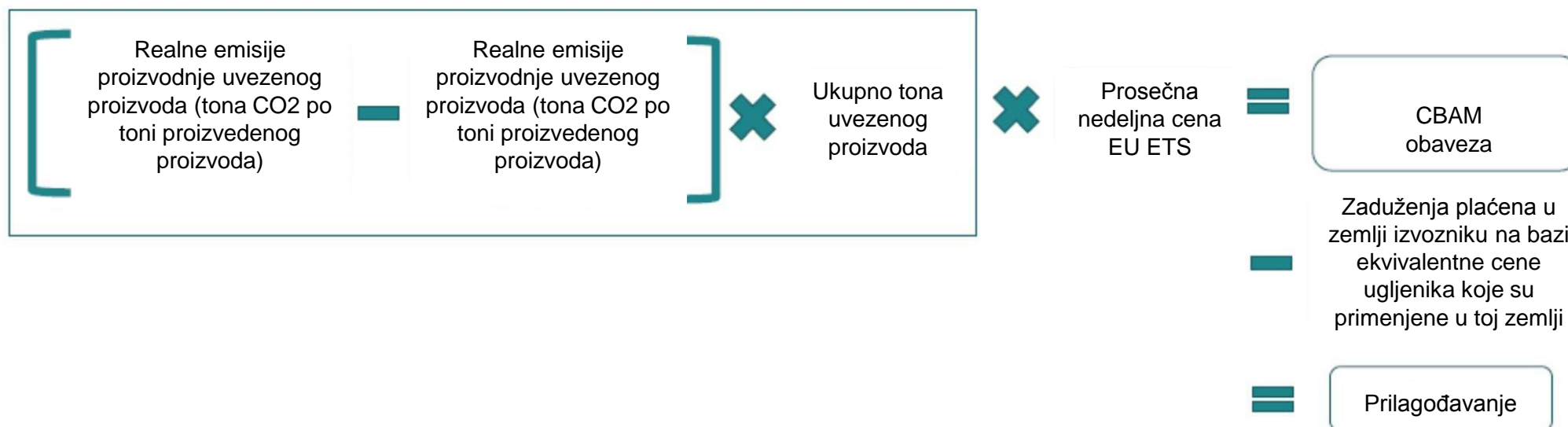

VODONIK

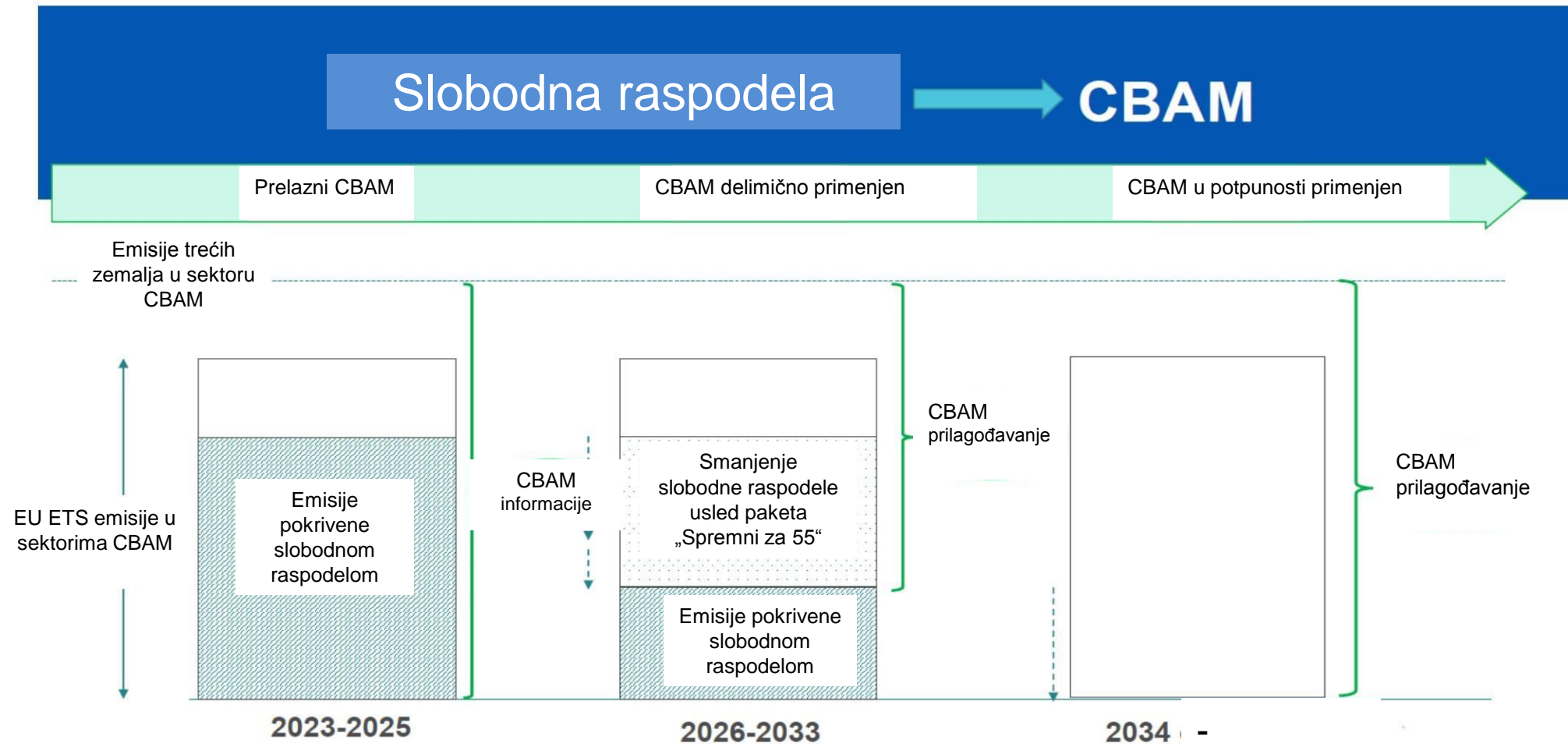
Broj sertifikata

Cena sertifikata

Zaduženja i
prilagođavanje

CBAM će osigurati ekvivalentno određivanje cena ugljenika za uvoz i domaće proizvode iz EU

Postepeno ukidanje besplatnih dozvola u EU ETSu do 2030. godine prikazano je u Aneksu 1

Pokrivenost emisija CBAM-a po grupama proizvoda (Konačna faza od 2026. godine)

Grupa proizvoda	Direktne emisije	Indirektne emisije
Cement	✓	✓
Đubriva	✓	✓
Gvožđe i čelik	✓	✗
Aluminijum	✓	✗
Električna energija	✓	✓
Vodonik	✓	✗

Zvanične definicije CBAM propisa

(Izvor: Regulativa EU 2023/956, Član 3)

- „Direktne emisije“ označavaju emisije iz proizvodnih procesa robe pod kontrolom postrojenja, uključujući emisije iz proizvodnje grejanja i hlađenja potrošenih u proizvodnim procesima, izražene u tonama ekvivalenta CO₂.
- „Indirektne emisije“ označavaju emisije iz proizvodnje električne energije koja se troši tokom proizvodnih procesa robe.”

Đubriva obuhvaćena CBAM-om

Kod CN-a	Opis proizvoda	Gasovi o kojima treba izvestiti
2808 00 00	Azotna kiselina; sulfoazotne kiseline	CO ₂ i N ₂ O
2814	Amonijak, bezvodni ili u vodenom rastvoru	CO ₂
2834 21 00	Kalijum nitrati	CO ₂ i N ₂ O
3102	Mineralna ili hemijska đubriva, vodonikova (osim 3102 10)	CO ₂ i N ₂ O
3102 10	Urea, u vodenom rastvoru ili ne	CO ₂ i N ₂ O
3105	Mineralna ili hemijska đubriva koja sadrže dva ili tri elementa: vodonik, fosfor i kalijum; ostala đubriva (osim 3105 60 00)	CO ₂ i N ₂ O
3105 60 00	Mineralna ili hemijska đubriva koja sadrže dva elementa: fosfor i kalijum	Isključeno iz CBAM

EU Omnibus predlog: Ključne CBAM promene (februar 2025.)

Prilagođavanja opsega i praga

- **Novi prag zasnovan na masi:** Uvoznici robe obuhvaćene CBAM-om su izuzeti ako je godišnji uvoz manji od **50 tona po vrsti proizvoda**. Ovo zamenjuje prethodni prag od 150 evra zasnovan na vrednosti.
- **Uticaoj:** Izuzeto je otprilike **90% uvoznika**, a i dalje obuhvata oko 99% ugrađenih emisija.

Pojednostavljenja izveštavanja i usklađenosti

- **Odložena kupovina CBAM sertifikata:** Obaveza kupovine CBAM sertifikata odložena je do 2027. godine, iako će određivanje cena ugljenika na uvoz početi 2026. godine.
- **Pojednostavljeni proračuni emisija:** Uvoznici mogu koristiti zadate vrednosti cena ugljenika za treće zemlje počevši od 2027. godine, pojednostavljajući obračun ugrađenih emisija kada primarni podaci nisu dostupni.

Budući izgledi

- **Planiran sveobuhvatni pregled:** Potpuni pregled CBAM-a planiran je za kasnije tokom 2025. godine kako bi se procenilo njegovo potencijalno proširenje na druge sektore i vrste emisija, nakon čega sledi zakonodavni predlog početkom 2026. godine.

Cilj predloženih promena je pojednostavljenje usklađenosti, smanjenje administrativnog opterećenja i poboljšanje sprovođenja CBAM-a. Promene su podložne odobrenju Evropskog parlamenta i Veća Evropske unije => potencijalne izmene tokom zakonodavnog procesa (brzo usvajanje se očekuje krajem 2025. godine)

Smernice za prelazni period: Zadate vrednosti CBAM-a

Za potrebe izveštavanja tokom prelaznog perioda (do 01.01.2025), EU pruža zadate faktore emisije (u tCO₂e po toni proizvoda) za različita đubriva.

Ove vrednosti su date kako bi se pomoglo uvoznicima u proceni ugrađenih emisija kada specifični podaci nisu dostupni. Uvoznici se podstiču da koriste stvarne podatke o emisijama kad god je to moguće.

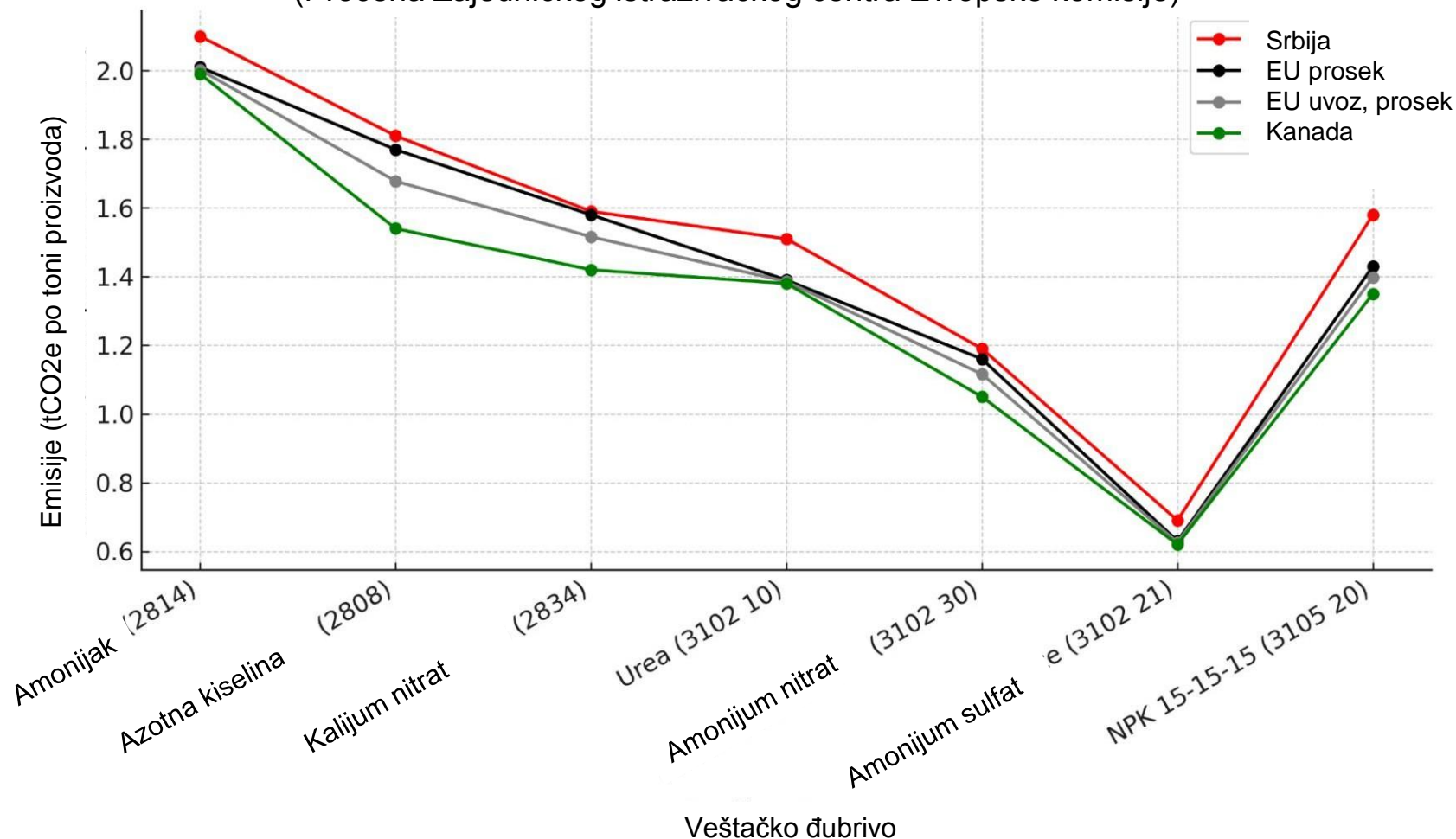
Kod CN-a	Opis proizvoda	Direktne emisije (tCO ₂ e/t)	Indirektne emisije (tCO ₂ e/t)
3102 80 00	Smeše uree i amonijum nitrata u vodenom ili amonijačnom rastvoru	1,28	0,06
3102 90 00	Ostala vodonična đubriva koja nisu navedena na drugom mestu	1,65	0,10
3105 20 00	Đubriva koja sadrže tri elementa: N, P i K	1,23	0,11
3105 30 00	Diamonijum fosfat	0,69	0,06
3105 40 00	Monoamonijum fosfat i smeše sa diamonijum fosfatom	0,44	0,05
3105 51 00	Đubriva koja sadrže nitrata i fosfate	1,29	0,11
3105 90 00	Ostala đubriva iz tarifnog broja 3105	0,94	0,08

CBAM menja dinamiku tržišta i konkurentnost (1/2)

European Bank
for Reconstruction and Development

Emisije gasova staklene bašte kod proizvođača veštačkih đubriva
(Procena Zajedničkog istraživačkog centra Evropske komisije)

Kontekst:

- Podaci potiču iz izveštaja Zajedničkog istraživačkog centra (JRC) Evropske komisije iz 2023. godine, koji je razvijen za podršku implementaciji CBAM-a.
- Pruža komparativnu procenu intenziteta emisija gasova staklene bašte (GHG) kod đubriva kod glavnih izvoznika u EU.

Ključne poruke:

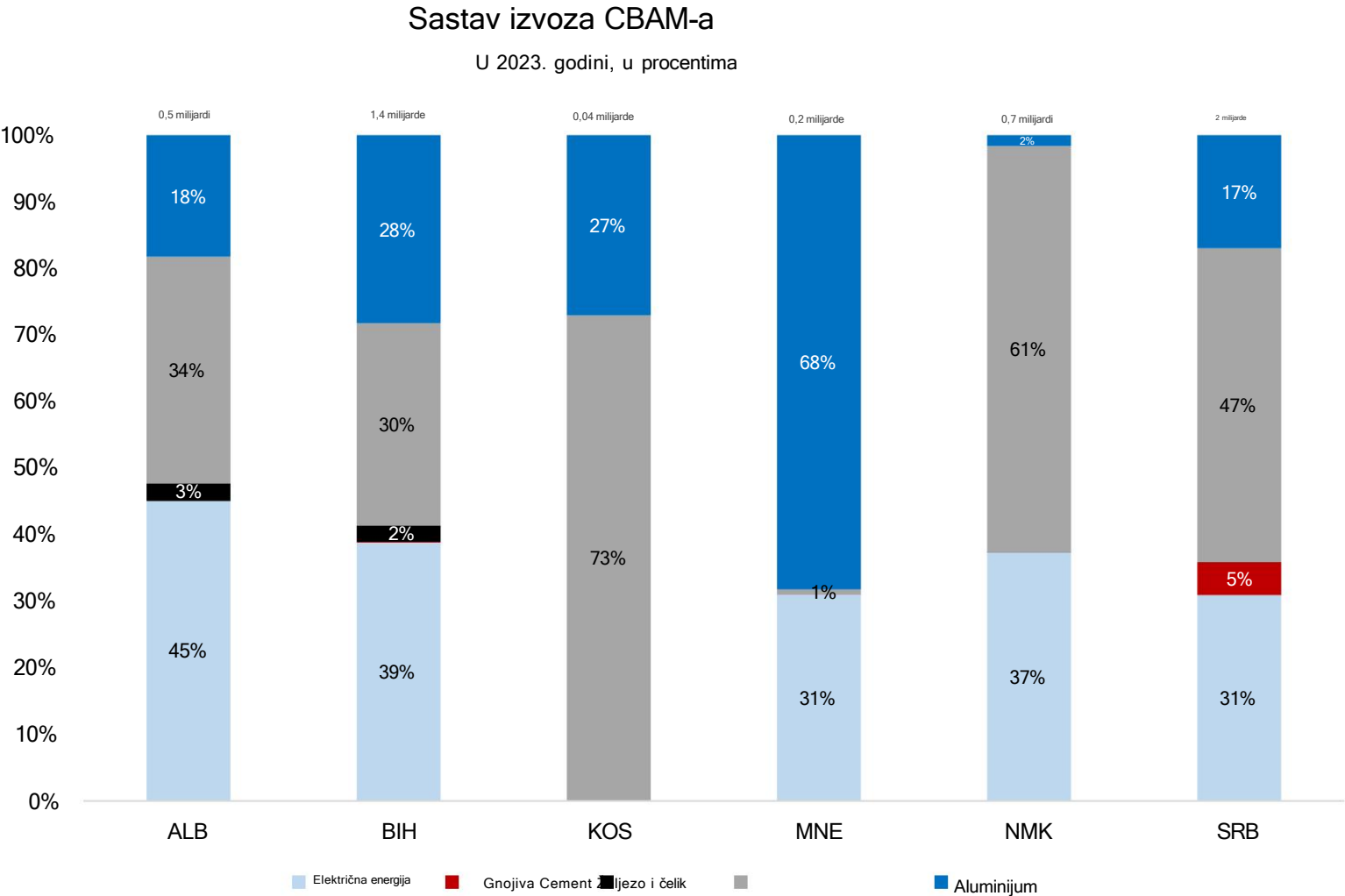
- Proizvođači đubriva u Srbiji imaju umerene emisije u poređenju s drugim izvoznicima.
- Emisije su neznatno iznad proseka EU, ali znatno ispod globalnih velikih emitera poput Kine (Kina nije prikazana u ovoj verziji radi jasnoće).

CBAM menja dinamiku tržišta i konkurentnost (2/2)

Proizvod (CN kod)	Srbija	EU Prosečno	Prosečni uvoz u EU	Kanada	Kina	Ostalo (Egipat, Alžir)
Azotna kiselina (2808)	1,81	1,77	~1,80	1,54	2,96	Egipat 1,83; Alžir 1,79
Amonijak (2814)	2,10	2,01	~2,07	1,99	3,88	Egipat 2,08; Alžir 2,08
Kalijum nitrat (2834)	1,59	1,58	~1,60	1,42	2,67	Egipat nije na listi; Alžir 1,58
Urea (3102 10)	1,51	1,39	~1,50	1,38	2,51	Egipat 2,24; Alžir 1,41
Amonijum nitrat (3102 29) 1,19		1,16	~1,20	1,05	1,96	Egipat 1,05; Alžir 1,14
Amonijum sulfat (3102 21)	0,69	0,63	~0,68	0,62	1,15	Egipat 0,62; Alžir 0,65
NPK đubrivo 15-15-15 (3105 20)	1,58	1,43	~1,45	1,35	1,96	Egipat 1,35; Alžir 1,48

Struktura izvoza pogodena CBAM-om - asortiman proizvoda će se povećati u narednim godinama

Napomena o Crnoj Gori: Od prestanka rada KAP-a, gotovo 100% izvoza CBAM proizvoda odnosi se na električnu energiju.

Procena uticaja za uspostavljanje regionalnog sistema trgovanja emisijama u zemljama potpisnicama Ugovora Energetske zajednice
(obezbeđen od strane EU)

Regionalni tržišni ETS

- Pruža sigurnost u postizanju određenog cilja ublažavanja
- Može doprineti ekonomskoj efikasnosti
- Veće administrativno opterećenje
- Neizvesna cena i teškoće pri postepenom uvođenju

ETS s fiksnom cenom

- Pruža sigurnost u pogledu cene ugljenika, lakše postepeno uvođenje
- Teže je postići specifične klimatske ciljeve
- Može se uvesti kao privremena/prelazna mera
- Moguća lakša implementacija uz smanjeno administrativno opterećenje

- Manje prostora za špekulacije ili manipulacije na tržištu

Porez na ugljenik

- Mogućnost usklađivanja poreskih stopa i sektora -
[važno s obzirom na regionalnu trgovinu Zapadnog Balkana!](#)

Integracija u EU ETS

- Pruža sigurnost u pogledu smanjenja emisija u skladu s ciljevima EU
- Pristup dobro uspostavljenom i efikasnom ETS-u
- Usvajanje potrebnog pravnog okvira
- Visoka prosečna cena u EU može predstavljati izazov porez na ugljenik.

- Mogućnost kreiranja regionalnog ETS-a

Prilog 3: Obaveza izveštavanja za *ovlašćenog* deklaranta CBAM-a

Prelazna faza oktobar '23 - decembar '25.

CBAM izveštaj sadrži sledeće:

- Ukupnu količinu robe uvezene tokom prethodnog kvartala
- Ukupne ugrađene direktne i indirektne emisije u tu robu
- Cenu ugljenika koja se plaća u zemlji porekla za ugrađene emisije

Izveštaj se podnosi svakog kvartala

Oktobar '23 - jun '24.

Izveštavanje: na osnovu zadatih vrednosti emisija u uvezenoj robi (osim električne energije), koje objavljuje Komisija

Jul '24 - decembar '25.

Izveštavanje: na osnovu zadatih vrednosti samo za složenu robu s ograničenjem od 20% ukupnih ugrađenih emisija

Faza implementacije - od januara '26. nadalje

CBAM deklaracija sadrži sledeće:

- Ukupnu količinu robe uvezene tokom prethodne kalendarske godine
- Ukupne ugrađene emisije u toj robi
- Emisije koje treba da odobri akreditovani verifikator EU
- Ukupan broj CBAM sertifikata koji se moraju predati
- Cenu ugljenika koja je efektivno plaćena u zemlji porekla za ugrađene emisije

Godišnja predaja CBAM deklaracija i sertifikata

Izvoznici sa Zapadnog Balkana moraju verifikovati svoje izveštaje o emisijama i biti dostupni u registru CBAM-a, jer to oslobađa CBAM deklarante nekih obaveza izveštavanja.